

სკოპინგის დასკვნა N7

დაგეგმილი საქმიანობის დასახელება: 50,4 მგვტ სიმძლავრის ქარის ელექტროსადგურის „ჩეროს“ მშენებლობა-ექსპლუატაცია და 35 კვ მიწისქვეშა ელექტროგადამცემი ხაზის გაყვანა;

დაგეგმილი საქმიანობის განმახორციელებელი: შპს „ჩერო ენერჯი ვესტი“;

დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელების ადგილი: გორის მუნიციპალიტეტი;

განაცხადის შემოსვლის თარიღი: 13.11.2023;

მონაცემები სკოპინგის ანგარიშის შემდგენლის შესახებ: შპს „გამა კონსალტინგი“;

ძირითადი საპროექტო მონაცემები:

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით, სსიპ გარემოს ეროვნულ სააგენტოში შპს „ჩერო ენერჯი ვესტის“ მიერ წარმოდგენილ იქნა, გორის მუნიციპალიტეტში, 50,4 მგვტ სიმძლავრის ქარის ელექტროსადგურის „ჩეროს“ მშენებლობა-ექსპლუატაციისა და 35 კვ მიწისქვეშა ელექტროგადამცემი ხაზის გაყვანის სკოპინგის ანგარიში.

წარმოდგენილი ინფორმაციის მიხედვით, ქარის ელექტროსადგურის და 35 კვ მიწისქვეშა ელექტროგადამცემი ხაზის მშენებლობა და ექსპლუატაცია დაგეგმილია გორის მუნიციპალიტეტში, სოფ. ნაწრეტისა და სოფ. შავშვების ტერიტორიაზე, სახელმწიფო და კერძო საკუთრებაში არსებულ სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთებზე. ელექტრონული გადამოწმებით დგინდება, რომ უახლოესი საცხოვრებელი სახლი (სოფ. ნაწრეტი) ქარის ელექტროსადგურის ტურბინებიდან დაშორებულია 1190 მეტრით, 35 კვ ქვესადგურიდან - 1850 მეტრით, ელექტროგადამცემი ხაზის დერეფნიდან - 950 მეტრით.

სკოპინგის ანგარიშში წარმოდგენილია დაგეგმილი საქმიანობის ალტერნატიული ვარიანტების შესახებ ინფორმაცია, მათ შორის განხილულია ქარის ტურბინების ალტერნატივები, ასევე მოცემულია დაგეგმილი საქმიანობის უმოქმედობის (ნულოვანი) ალტერნატივა. ქარის ელექტროსადგურის განთავსების ადგილმდებარეობის ალტერნატივის შერჩევა მოხდა გარემოსდაცვითი და ტექნიკური უპირატესობების გათვალისწინებით.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, დაგეგმილია 9 ერთეული „Goldwind GW 165-5.6“-ის ტიპის ტურბინა-გენერატორის მოწყობა. თითოეული ტურბინის სიმაღლე იქნება - 120 მეტრი. ტურბინების როტორები იქნება სამფრთიანი, დიამეტრით - 165 მ. თითოეული ტურბინის ნომინალური სიმძლავრე შეადგენს 5,600 კვტ-ს. ტურბინების მიერ გამომუშავებული

ელექტროენერგია მიწისქვეშა 35 კვ ძაბვის საკაბელო ხაზის საშუალებით გადაეცემა 35 კვ ძაბვის საპროექტო „ჩეროს“ ქვესადგურს.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, ქარის ელექტროსადგურის ტურბინების განთავსების წერტილების GPS კოორდინატებია: **N1 ტურბინა** X-439202.70 , Y- 4648326.95 ; **N2 ტურბინა** X-436919.41 , Y- 4649147.18; **N3 ტურბინა** X-436740.26 , Y-4649523.74; **N4 ტურბინა** X- 436871.27, Y-4650112.46; **N5 ტურბინა** X-437061.17 , Y-4650490.14; **N6 ტურბინა** X- 437614.05, Y-4650732.42; **N7 ტურბინა** X- 438596.63 , Y-4650719.53; **N8 ტურბინა** X-438920.63, Y-4650993.65; **N9 ტურბინა** X-439272.73, Y-4651218.93.

წარმოდგენილი დოკუმენტაციის მიხედვით, ქარის ტურბინებისა და ქვესადგურის დამაკავშირებელი 35 კვ ძაბვის ელექტროგადამცემი ხაზის ჯამური სიგრძე იქნება 10696 მ. ეგზ განთავსდება მიწისქვეშ არანაკლებ 1650 მმ სიღრმეზე. ეგზ-ის დერეფანი ძირითადად გაივლის მისასვლელი გზების გასწვრივ და დამატებითი ტერიტორიების ათვისებას ადგილი არ ექნება. საპროექტო 35 კვ ძაბვის ქვესადგურის მოწყობა დაგეგმილია 2 500 მ² ფართობის მქონე მიწის ნაკვეთზე (GPS კოორდინატები: X-436772.64, Y-4650696.54).

წარმოდგენილი ინფორმაციის თანახმად, ქარის ელექტროსადგურის მშენებლობის პროცესში სამშენებლო მასალების და კონსტრუქციების ტრანსპორტირებისათვის გამოყენებული იქნება საერთაშორისო მნიშვნელობის „თბილისი-სენაკი-ლესელიძის - E60“ საავტომობილო მაგისტრალი და საპროექტო ტერიტორიასთან დამაკავშირებელი ადგილობრივი მნიშვნელობის გზები. ზოგიერთ მონაკვეთზე გზების ტექნიკური მდგომარეობა არადამაკმაყოფილებელია და საჭირო იქნება სარეაბილიტაციო სამუშაოების განხორციელება და ახალი გზების გაყვანა, ჯამურად 9087 მ სიგრძის მონაკვეთზე.

სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, პროექტის ფარგლებში დაგეგმილი სამშენებლო სამუშაოების ვადა განსაზღვრულია 24 თვით. სამშენებლო ბანაკის მოწყობა დაგეგმილია გორის მუნიციპალიტეტში, სოფ. შავშევებში 11402 მ² ფართობის მქონე მიწის ნაკვეთზე, საიდანაც უახლოესი საცხოვრებელი სახლი დაშორებულია დაახლოებით 1660 მეტრით.

სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, პროექტის ფარგლებში ფუჭი ქანების წარმოქმნა მოხდება ტურბინა-გენერატორების, ქვესადგურის საძირკვლების, სამშენებლო მოედნების და შიდა გზების ვაკისების მოწყობისას. ექსკავირებული გრუნტის მნიშვნელოვანი ნაწილი გამოყენებული იქნება უკუყრილების სახით, კერძოდ: საძირკვლების შევსებისათვის, ტურბინების და ქვესადგურის სამშენებლო მოედნების ტერიტორიების გეგმარებისათვის, მისასვლელი გზების ვაკისების მოსაწყობად და სხვა. ფუჭი ქანების მუდმივი დასაწყობებისათვის შერჩეულია 26305 მ² ფართობის ტერიტორია. GPS კოორდინატები: X-436709.02 Y-4650867.25.

სკოპინგის ანგარიშში მოცემულია ზოგადი ინფორმაცია გარემოზე შესაძლო ზემოქმედების სახეებისა და იმ ღონისძიებების შესახებ, რომლებიც გათვალისწინებული იქნება გარემოზე მნიშვნელოვანი უარყოფითი ზემოქმედების თავიდან აცილებისათვის, შემცირებისათვის ან/და შერბილებისათვის.

სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, ჰაერში მავნე ნივთიერებების გაფრქვევა დაკავშირებული იქნება სამშენებლო სამუშაოებთან. საქმიანობის სპეციფიკის გათვალისწინებით, ექსპლუატაციის ეტაპზე ატმოსფერულ ჰაერზე ზემოქმედება მოსალოდნელი არ არის. ხმაურის წარმოქმნა მოსალოდნელია მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპებზე. წარმოდგენილი ინფორმაციით, დეტალური გაანგარიშებები ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებების გაფრქვევასთან და ხმაურის გავრცელებასთან დაკავშირებით წარმოდგენილი იქნება გზშ-ის ანგარიშში.

წინასწარი საინჟინრო-გეოლოგიური კვლევის შედეგების მიხედვით, საპროექტო ტერიტორიის უმეტესი ნაწილი გრავიტაციულ წონასწორობაშია (სტაბილურია), თუმცა ზოგიერთ ნაწილში წარმოდგენილია მეწყრული და ეროზიული უბნები, კერძოდ: საპროექტო N7 ტურბინიდან დაახლოებით 300 მეტრის დაშორებით (GPS კოორდინატები: X-0438300; Y-4650860), ასევე მეწყრული პროცესი ფიქსირდება N1 საპროექტო ტურბინიდან დაახლოებით 180 მეტრში (GPS კოორდინატები: X-439202.70, Y-4648326.95).

სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, საპროექტო ქარის ტურბინების კონსტრუქციისა და სიმაღლეების გათვალისწინებით, მათი ვიზუალური აღქმა შესაძლებელია 4-6 კმ-ით დაცილებული ტერიტორიებიდან, შესაბამისად მოსალოდნელი იქნება ვიზუალურ-ლანდშაფტური ზემოქმედება უახლოეს საცხოვრებელ სახლთან (დაშორების მანძილი 1190 მ). წარმოდგენილი ინფორმაციის მიხედვით, აღნიშნული ზემოქმედება შეფასებული იქნება გზშ-ის ანგარიშში.

საპროექტო ტერიტორიაზე არსებული მიწის ნაკვეთები ძირითადად გამოიყენება სასოფლო სავარგულებით, ასევე ტერიტორიის გამოყენება ხდება სამოვრებად. საპროექტო მნიშვნელოვანი ფართობები უკავიათ ხელოვნურად გაშენებულ ფიჭვნარებს (*Pinus nigra*). ფრაგმენტულად განვითარებულია მეორადი მეზოფილური ბუჩქნარები

წარმოდგენილი shp ფაილების მიხედვით, საპროექტო ტერიტორია ემთხვევა ფრინველთათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობის ტერიტორიას (SPA-10 KVERNAKI) და ფრინველთათვის მნიშვნელოვან ტერიტორიას (IBA – GE020 Kvernaki Ridge). ასევე, საპროექტო არეალი ხვდება „ზურმუხტის ქსელის“ დამტკიცებული საიტის (კვერნაკი - GE0000046) და სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებულ სახელმწიფო ტყის საზღვრებში. სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, პროექტის ფარგლებში დაგეგმილია სპეციალური ტყით სარგებლობის უფლების მოპოვება, რისთვისაც საპროექტო დერეფანში ჩატარდება ხე-მცენარეული საფარის დეტალური კვლევა. ზემოქმედების თვალსაზრისით, სენსიტიური

ტერიტორია მდებარეობს N6; N7 და N8 ტურბინების მიმდებარედ, სადაც წარმოდგენილია ფიჭვის სახეობები და ზომიერი სარტყლის ნატყევარზე განვითარებული ბუჩქნარი.

სკოპინგის ანგარიშში წარმოდგენილია ხელფრთიანებზე და ორნითოფაუნაზე მოსალოდნელი ზემოქმედების წინასწარი კვლევის შედეგები, რომლის მიხედვით საპროექტო არეალში დაფიქსირდა 12 სახეობის ხელფრთიანი, მათ შორის, ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე დაცული სახეობები: ევროპული მაჩქათელა (*Barbastella barbastellus*), გიგანტური მელამურა (*Nyctalus lasiopterus*) და სხვა. წლის სხვადასხვა სეზონზე, ქარის ელექტროსადგურის საპროექტო ტერიტორიაზე პოტენციურად შესაძლებელია მოხვდეს 157 სახეობის ფრინველი. სავსე კვლევის დროს უშუალოდ საკვლევ არეალში დაფიქსირდა 61 სახეობის ფრინველი, ასევე ტერიტორიის შემოგარენში აღირიცხა დამატებით 15 სახეობა. დაფიქსირებული ინდივიდებიდან არ გამოვლენილა საქართველოს ან საერთაშორისო წითელი (IUCN) ნუსხით დაცული სახეობები.

სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელების შედეგად ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე პირდაპირი სახის ზემოქმედება მოსალოდნელი არ არის. დოკუმენტში მითითებულია, რომ გზმ-ს ეტაპზე საპროექტო ტერიტორიებზე დაგეგმილია კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების დეტალური კვლევა, რომლის შედეგები ასახული იქნება გზმ-ის ანგარიშში.

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე სსიპ გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრმა უზრუნველყო წარმოდგენილი სკოპინგის ანგარიშისა და საჯარო განხილვის შესახებ ინფორმაციის, როგორც გარემოსდაცვით საინფორმაციო პორტალზე, ასევე გორის მუნიციპალიტეტის მერიის საინფორმაციო დაფაზე განთავსება. საჯარო განხილვის შესახებ ინფორმაცია განთავსდა ინფორმაციის გავრცელების დამკვიდრებულ ადგილებში, ასევე სსიპ გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის ვებგვერდზე და ფეისბუქ გვერდზე. ამასთან, ინფორმაცია გაეგზავნა ცენტრის გამომწერებს ელ. ფოსტის მეშვეობით, ასევე ინფორმაცია გამოქვეყნდა გაზეთში. დაგეგმილი საქმიანობის სკოპინგის ანგარიშის საჯარო განხილვა ცენტრის ორგანიზებით, გაიმართა 2023 წლის 8 დეკემბერს გორის მუნიციპალიტეტში, სოფ. შავშვებში. საჯარო განხილვას ესწრებოდნენ: სსიპ გარემოს ეროვნული სააგენტოს, სსიპ გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის, შპს „ჩერო ენერჯი ვესტის“, შპს „გამა კონსალტინგის“ გორის მუნიციპალიტეტის წარმომადგენლები და ადგილობრივი მოსახლეობა. საჯარო განხილვაზე დაგეგმილ საქმიანობასთან დაკავშირებით დაფიქსირებული შენიშვნები/მოსაზრებები ძირითადად ეხებოდა სოციალურ და საკომპენსაციო საკითხებს. გარდა აღნიშნული საკითხებისა, მოსახლეობა დაინტერესდა პროექტის განხორციელების შედეგად, ხე-მცენარეებზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შესახებ, რაზეც კომპანიის წარმომადგენელმა განმარტა, რომ ხე-მცენარეები ფიქსირდება ერთ-ერთი საპროექტო ტურბინის განთავსების არეალში და აღნიშნა, რომ იმ შემთხვევაში თუ საჭირო გახდება ჭრების განხორციელება, კომპანია

უზრუნველყოფს ხე-მცენარეების დარგვას. საჯარო განხილვაზე დაფიქსირებული საკითხები და შესაბამისი პასუხები/განმარტებები ასახულია საჯარო განხილვის ოქმში.

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე, დაგეგმილ საქმიანობასთან დაკავშირებით წერილობითი შენიშვნები/მოსაზრებები სააგენტოში არ წარმოდგენილა.

სკოპინგის პროცედურის შედეგად სააგენტოს მიერ, იდენტიფიცირდა გარემოსა და ადამიანის ჯანმრთელობაზე მოსალოდნელი ძირითადი ზემოქმედების წყაროები, სახეები და ობიექტები. განისაზღვრა და დადგინდა დაგეგმილი საქმიანობის გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი, ასევე გზშ-ის პროცესში დეტალურად შესასწავლი ზემოქმედებების საკითხები.

გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისთვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი:

1. გზშ-ის ანგარიში უნდა მოიცავდეს „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მე-3 ნაწილით დადგენილ ინფორმაციას;

2. გზშ-ის ანგარიშს უნდა დაერთოს „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მე-4 ნაწილით განსაზღვრული დოკუმენტაცია;

2.1 გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს სკოპინგის ანგარიშში მითითებული (განსაზღვრული, ჩასატარებელი) კვლევების შედეგები, მოპოვებული და შესწავლილი ინფორმაცია, გზშ-ის პროცესში დეტალურად შესწავლილი ზემოქმედებები და შესაბამისი შემცირების/შერბილების ღონისძიებები;

3. გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მე-10 მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად გზშ-ის ანგარიში ხელმოწერილი უნდა იყოს იმ პირის/პირების მიერ, რომელიც/რომლებიც მონაწილეობდა/მონაწილეობდნენ მის მომზადებაში, მათ შორის, კონსულტანტის მიერ.

4. გზშ-ის ანგარიშში, ასევე წარმოდგენილი უნდა იყოს:

- დაგეგმილი საქმიანობის საჭიროების დასაბუთება (გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედებით გამოწვეული დანაკარგისა და მიღებული სარგებლის ურთიერთშეწონის საფუძველზე);
- დაგეგმილი საქმიანობის დეტალური აღწერა;
- გარემოს დაცვის მიზნით შემოთავაზებული გონივრული ალტერნატიული ვარიანტების შესახებ ინფორმაცია, შესაბამისი დასაბუთებით, მათ შორის არაქმედების (ნულოვანი) ალტერნატივის, ტექნიკური პარამეტრების ალტერნატივების, ადგილმდებარეობის ალტერნატივების ანალიზი და გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით შერჩეული ალტერნატივების აღწერა-დასაბუთება;

- საპროექტო ტერიტორიის დეტალური აღწერა/გარემო პირობების დახასიათება. მათ შორის ქარის ტურბინა-გენერატორების კონკრეტული ლოკაციების, დამხმარე ინფრასტრუქტურის, ელექტროგადამცემი ხაზის და ქვესადგურის განთავსების ადგილების დეტალური აღწერა, საკადასტრო კოდების, ფართობების, GPS კოორდინატების მითითებით, პროექტის ერთიან Shp ფაილებთან ერთად;
- საპროექტო ინფრასტრუქტურიდან დაზუსტებული მანძილები უახლოეს საცხოვრებელ სახლამდე, დასახლებულ პუნქტამდე და ზედაპირული წყლის ობიექტამდე, გენ-გეგმაზე კონკრეტული მანძილების მითითებით;
- დაგეგმილი საქმიანობის ერთიანი გენერალური გეგმა, მაღალი გარჩევადობით და შესაბამისი ექსპლიკაციით, სადაც დატანილი იქნება ქარის ელექტროსადგურის შემადგენელი ყველა საპროექტო ინფრასტრუქტურული ობიექტი, მათ შორის საპროექტო ქვესადგური და ელექტროგადამცემი ხაზი;
- ქარის ელექტროსადგურის ფუნქციონირების ტექნოლოგიური სქემის დეტალური, თანმიმდევრული აღწერა, ჯამური სიმძლავრისა და გამომუშავებული ელექტროენერგიის შესახებ ინფორმაციის მითითებით. ასევე საოპერაციო დროის/წლის განმავლობაში სამუშაო რეჟიმის შესახებ ინფორმაცია;
- საპროექტო ქარის ელექტროსადგურის, ქვესადგურისა და ელექტროგადამცემი ხაზის ტექნიკური პარამეტრების, ფიზიკური მახასიათებლების ცხრილი და პროექტის განმარტებითი ბარათი, ყველა შემადგენელი ობიექტის აღწერით;
- დეტალური ინფორმაცია ტურბინების რაოდენობის, ტიპის, თითოეული ტურბინის ადგილმდებარეობის, დადგმული სიმძლავრის, ტურბინების სიმაღლისა და ფრთების დიამეტრის შესახებ;
- დეტალური ინფორმაცია ტურბინებისთვის და ელექტროგადამცემი ხაზის დაცვის ზონების (ბუფერის) შესახებ (სქემატურ რუკაზე დატანით და შესაბამისი Shp ფაილებით);
- საპროექტო მიწისქვეშა ეგზ-ის 35 კვ ეგზ-ის, ეგზ-ის ტრანშეის სიღრმის და ტრანშეაში ეგზ-ის განთავსების პირობების შესახებ ინფორმაცია;
- მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპებზე წყლის გამოყენების შესახებ ინფორმაცია;
- ინფორმაცია მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპებზე წარმოქმნილი სამეურნეო-ფეკალური და სანიაღვრე წყლების მართვის შესახებ;
- დასაქმებული ადამიანების რაოდენობა, მათ შორის დასაქმებულთა შორის ადგილობრივი მოსახლეობის წილი, ასევე პერსონალის პროფესიული და ტექნიკური სწავლების შესახებ ინფორმაცია;
- პროექტის ფარგლებში მოსალოდნელი ავარიული სიტუაციების შესახებ ინფორმაცია, მართვის ღონისძიებების მითითებით. ავარიულ სიტუაციებზე რეაგირების გეგმა;
- პროექტის ფარგლებში მოსაწყობი ობიექტებიდან საპოხი მასალების დაღვრის პრევენციის მიზნით, გათვალისწინებული ღონისძიებების შესახებ ინფორმაცია;
- საქმიანობის შეწყვეტის შემთხვევაში, საქმიანობის დაწყებამდე არსებული გარემოს პირვანდელ მდგომარეობამდე აღდგენის ღონისძიებების შესახებ ინფორმაცია;

- ინფორმაცია პროექტის ფარგლებში ფიზიკური/ეკონომიკური განსახლების შესახებ (არსებობის შემთხვევაში);
- ზემოქმედების არეალში არსებული საპროექტო მიწის ნაკვეთების საკუთრების ან/და სარგებლობის დამადასტურებელი დოკუმენტაცია;
- ინფორმაცია გზშ-ის ფარგლებში ჩატარებული საბაზისო/სადიებო კვლევებისა და გზშის ანგარიშის მომზადებისთვის გამოყენებული მეთოდების შესახებ.

4.1. გზშ-ის ანგარიშის გეოლოგიურ ნაწილში წარმოდგენილი უნდა იყოს:

გარემოს ფონური მდგომარეობის აღწერა:

- რელიეფი (გეომორფოლოგია);
- გეოლოგიური აგებულება და ტექტონიკა;
- სეისმური პირობები;
- ჰიდროგეოლოგიური პირობები;
- საინჟინრო-გეოლოგიური პირობების პიკეტური აღწერა (უნდა მოიცავდეს საპროექტო ტერიტორიის სივრცეში არსებული საშიში გეოლოგიური პროცესების აღწერასაც).

გეოლოგიურ გარემოზე ზემოქმედება:

- საშიში გეოლოგიური პროცესების შესაძლო გააქტიურების განსაზღვრა საპროექტო ობიექტის მშენებლობა-ექსპლუატაციის პერიოდში, პრევენციული ღონისძიებების მითითებით;
- ფუჭი ქანების განთავსების ადგილის (სანაყარო) და სამშენებლო ბანაკ(ებ)ის მოწყობის დოკუმენტაცია;
- საპროექტო N T-1, T-6 და T-7 ტურბინების მიმდებარედ, ფიქსირდება მასშტაბური მეწყრული სხეულები, შესაბამისად, გზშ-ს ეტაპზე განსაკუთრებული ყურადღება უნდა გამახვილდეს აღნიშნულ საკითხზე.

4.2. პროექტის ფარგლებში შესასრულებელი სამუშაოების შესახებ ინფორმაცია, კერძოდ:

- სამშენებლო სამუშაოების შესახებ დეტალური ინფორმაცია, შესაბამისი ვადების მითითებით. ამასთან, მოცემული უნდა იყოს სამშენებლო სამუშაოების გეგმა-გრაფიკი;
- ინფორმაცია მშენებლობაში გამოსაყენებელი ტექნიკის შესახებ;
- ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის სამუშაოებისა და სარეკულტივაციო სამუშაოების შესახებ დეტალური ინფორმაცია („ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენებისა და რეკულტივაციის შესახებ“ ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნათა დაცვით) ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოცულობისა და მისი განთავსების პირობებისა და ადგილმდებარეობების (GPS კოორდინატები, Shp ფაილები) მითითებით;

- სამშენებლო ბანაკ(ებ)ისთვის და სანაყაროსთვის შერჩეული ტერიტორიის დეტალური აღწერა-დახასიათება;
- დასაბუთებული უნდა იყოს სამშენებლო ბანაკ(ებ)ისა და სანაყაროს განთავსებისთვის შერჩეული ადგილების გარემოსდაცვითი და ტექნიკური უპირატესობები.
- მშენებლობისთვის საჭირო სამშენებლო მასალების მოპოვების შესახებ ინფორმაცია;
- დეტალური ინფორმაცია სამშენებლო ბანაკ(ებ)ის შესახებ, ბანაკ(ებ)ის საპროექტო დოკუმენტაციის მითითებით;
- წარმოდგენილი უნდა იყოს ასევე სამშენებლო ბანაკ(ებ)ის დაზუსტებული ადგილმდებარეობა (GPS კოორდინატების მითითებით, shp ფაილებთან ერთად), ასევე დასაბუთებული უნდა იყოს ბანაკის განთავსებისთვის **შერჩეული ადგილმდებარეობის გარემოსდაცვითი და ტექნიკური უპირატესობები;**
- დაზუსტებული ინფორმაცია სამშენებლო ბანაკ(ებ)იდან უახლოეს მოსახლემდე მანძილი;
- სამშენებლო ბანაკ(ებ)ის გენ-გეგმა, შესაბამისი ექსპლიკაციით;
- სამშენებლო ბანაკ(ებ)ზე წყალმომარაგებისა და ჩამდინარე წყლების მართვის შესახებ საკითხები;
- სამშენებლო ბანაკის ელექტროენერგიით მომარაგების საკითხები;
- სამშენებლო ბანაკზე (არსებობის შემთხვევაში) საწვავის შესანახი რეზერვუარის ტიპის, ტევადობისა და განთავსების პირობების შესახებ ინფორმაცია;

4.3. საგზაო ინფრასტრუქტურის მოწყობის საკითხები:

- ინფორმაცია საპროექტო ტერიტორიამდე მისასვლელი გზების შესახებ (არსებული/საპროექტო გზების სქემატურ ნახაზებზე და shp ფაილებზე ასახვით);
- ინფორმაცია ახალი მისასვლელი გზების მოწყობის ან/და არსებულის რეაბილიტაციის შესახებ. წარმოდგენილი უნდა იყოს დეტალური ინფორმაცია გზების პარამეტრებისა და სქემების მითითებით, ასევე შეფასებული უნდა იქნეს გზების მოწყობით/რეაბილიტაციით გამოწვეული ზემოქმედება გარემოს კომპონენტებზე და ადამიანის ჯანმრთელობაზე;

4.4 ბიომრავალფეროვნების შეფასების ნაწილში წარმოდგენილი უნდა იყოს:

- სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, გზმ-ის ეტაპზე დაგეგმილია ბიოლოგიური გარემოს, მათ შორის (ფლორა და მცენარეულობა, ხმელეთის ფაუნის) დეტალური კვლევა. გზმ-ის ანგარიშში, ზემოაღნიშნული კვლევის ფარგლებში ყურადღება უნდა გამახვილდეს უშუალოდ პროექტის გავლენის ზონაში არსებულ ცხოველებზე (განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილდეს საერთაშორისო ხელშეკრულებებით და საქართველოს "წითელი ნუსხით" დაცულ სახეობებზე) და ჰაბიტატებზე, მათზე შესაძლო

ზემოქმედებაზე, ამ ზემოქმედების თავიდან აცილებაზე და საჭიროების შემთხვევაში საკომპენსაციო ღონისძიებებზე.

- გზშ-ის ანგარიშში უნდა აისახოს ფრინველების და ხელფრთიანების „სეზონური კვლევების“ შედეგები. ამასთან, განხილული უნდა იქნეს მათზე პროექტის განხორციელებით გამოწვეული შესაძლო ზემოქმედების სახეები, კონკრეტული, ეფექტიანი შემარბილებელი ღონისძიებები და საჭიროების შემთხვევაში განისაზღვროს საკომპენსაციო ღონისძიებები. ასევე ზემოაღნიშნულ კვლევებზე დაყრდნობით უნდა შემუშავდეს შემარბილებელი ღონისძიებები და მონიტორინგის გეგმა, სადაც აისახება ბიომრავალფეროვნების ცალკეულ კომპონენტებზე (განსაკუთრებით ორნითოფაუნაზე და ხელფრთიანებზე), ასევე შემარბილებელი ღონისძიებების ეფექტიანობაზე დაკვირვების საკითხები. მონიტორინგის ფარგლებში დაკვირვება უნდა ემსახუროდეს დამატებითი შემარბილებელი ღონისძიებების საჭიროების განსაზღვრას და აღნიშნული საკითხი ასახული უნდა იყოს გზშ-ის ანგარიშში;
- ინფორმაცია დაგეგმილი საქმიანობის ფარგლებში ჭრას დაქვემდებარებული მცენარეების სახეობრივი შემადგენლობის და მახასიათებლების შესახებ (ე.წ ტყეკაფის უწყისი) ასევე, წარმოდგენილი უნდა იქნეს ინფორმაცია ჭრის შედეგად მიყენებული ზემოქმედების შესახებ სახეობებზე და ჰაბიტატებზე, ამ ზემოქმედების თავიდან აცილებაზე და საჭიროების შემთხვევაში, საკომპენსაციო ღონისძიებებზე;
- გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იქნეს ინფორმაცია პროექტის ფარგლებში დაგეგმილი საქმიანობის შედეგად მისასვლელი გზების, სამშენებლო ბანაკ(ებ)ის, ფუჭის ქანების სანაყარო(ებ)ის და სხვა დამხმარე ინფრასტრუქტურის მოწყობისას ბიომრავალფეროვნების კომპონენტებზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შესახებ.
- საპროექტო ფართობი ემთხვევა ფრინველთათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობის ტერიტორიას (SPA-10 KVERNAKI) და ფრინველთათვის მნიშვნელოვან ტერიტორიას (IBA – GE020 Kvernaki Ridge). აღნიშნულიდან გამომდინარე, წარმოდგენილი უნდა იქნეს ქარის ტურბინების განთავსების ალტერნატიული ვარიანტები shp ფაილებთან ერთად (მათ შორის ისეთი ალტერნატივაც, რომელიც არ კვეთს აღნიშნულ დაცულ ტერიტორიებს). ვინაიდან პროექტის განხორციელების შემთხვევაში, ერთ-ერთი ყველაზე სენსიტიური საკითხი ფრინველებზე და ხელფრთიანებზე ზემოქმედებაა, საჭიროა, შერჩეული ალტერნატივები, განხილულ იქნას ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედების კუთხითაც.
- საპროექტო ტერიტორია ემთხვევა "ევროპის ველური ბუნების და ბუნებრივი ჰაბიტატების დაცვის შესახებ" (ბერნის) კონვენციის შესაბამისად შექმნილ "ზურმუხტის ქსელის" დამტკიცებულ საიტს (კვერნაკი - GE0000046). აღნიშნულიდან გამომდინარე, გზშ-ის ანგარიშში უნდა აისახოს ზურმუხტის ტერიტორიაზე ზეგავლენის შეფასება, სადაც წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია იმ სახეობებსა და ჰაბიტატებზე შესაძლო ზემოქმედების და ამ ზემოქმედების თავიდან აცილების

ქმედებების შესახებ, რომელთა დასაცავადაც შეიქმნა მითითებული ზურმუხტის ქსელის ტერიტორია;

- გზშ-ის ანგარიშში დეტალურად უნდა აისახოს ინფორმაცია პროექტის ფარგლებში მოსალოდნელი კუმულაციური ზემოქმედების შესახებ, როგორც არსებულ, ასევე, დაგეგმილ ქარის ელექტროსადგურების მშენებლობა/ექსპლუატაციასთან დაკავშირებით. ძირითადი აქცენტი გამახვილებული უნდა იქნეს ბიოლოგიურ გარემოზე, მათ შორის ფრინველებზე და ხელფრთიანებზე;

5. დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელების შედეგად, გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება გარემოს თითოეული კომპონენტისათვის, მათ შორის:

- ატმოსფერულ ჰაერზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება, მათ შორის ემისიები სამშენებლო ტექნიკისა და სამშენებლო მასალების დამამზადებელი ობიექტის (მოწყობის შემთხვევაში) მუშაობისას, გაბნევის ანგარიშის მითითებით. ამასთან, წარმოდგენილი უნდა იყოს ატმოსფერულ ჰაერზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შემარბილებელი/პრევენციული ღონისძიებები და მონიტორინგის საკითხები;
- პროექტის ფარგლებში ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების სტაციონარული წყაროს არსებობის/მოწყობის შემთხვევაში, გზშ-ის ანგარიშთან ერთად წარმოდგენილი უნდა იყოს ატმოსფერულ ჰაერში გაფრქვეულ მავნე ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვები გაფრქვევის ნორმების პროექტი;
- მოწყობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე ხმაურის გავრცელებით მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება, შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით, ასევე წარმოდგენილი უნდა იყოს ხმაურის გავრცელების მოდელირება;
- მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება ნიადაგის ნაყოფიერ ფენაზე და გრუნტის ხარისხზე, შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით;
- მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე მოსალოდნელი ზემოქმედება ზედაპირული წყლის ობიექტზე და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ბიოლოგიურ გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე, შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით;
- ვიზუალურ-ლანდშაფტური ცვლილებით გამოწვეული ზემოქმედების შეფასება, შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით. მათ შორის, შეფასებული უნდა იყოს ჩრდილის ციმციმთან დაკავშირებული ზემოქმედება და წარმოდგენილ იქნეს შესაბამისი შემარბილებელი ან/და საკომპენსაციო ღონისძიებები;
- ზამთრის პერიოდში ქარის ტურბინებზე ყინულის წარმოქმნით/ყინულის ცვენით გამოწვეული ნეგატიური ზემოქმედების შეფასება, პრევენციული ღონისძიებების მითითებით;
- ელჭექის რისკის შეფასება და მეხამრიდი სისტემის შესახებ ინფორმაცია;

- მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე ნარჩენების გავრცელების შედეგად მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება. ასევე, ინფორმაცია მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე წარმოქმნილი ნარჩენების და მათი შემდგომი მართვის შესახებ, „ნარჩენების მართვის კოდექსისა“ და მისგან გამომდინარე კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტებით დადგენილი მოთხოვნების შესაბამისად;
- შესაძლო პირდაპირი ან/და არაპირდაპირი ზემოქმედების შეფასება ისტორიულ-კულტურულ და არქეოლოგიურ ძეგლებზე, მოსალოდნელი ზემოქმედების აღწერა და შედეგების შესწავლა, შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით, ვინაიდან რეგიონში არაერთი არქეოლოგიური ობიექტია დაფიქსირებული, მისი დაზიანება/განადგურების თავიდან აცილების მიზნით, აუცილებელია პროექტის განხორციელებისას მიწის სამუშაოები წარიმართოს არქეოლოგის მეთვალყურეობის ქვეშ;
- გარემოზე შეუქცევი ზემოქმედების შეფასება და მისი აუცილებლობის დასაბუთება;
- სატრანსპორტო გადაზიდვებით/სამშენებლო ტრანსპორტის გადაადგილებით გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების (მარშრუტებისა და სატრანსპორტო ოპერაციების რაოდენობის მითითებით), მათ შორის სატრანსპორტო ნაკადებზე მოსალოდნელი ზემოქმედების დეტალური შეფასება, შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით. ზემოაღნიშნული ფაქტორებით მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასებისას გათვალისწინებული უნდა იქნეს საკვლევ რეგიონში არსებული და დაგეგმილი პროექტები;
- მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება სოციალურ-ეკონომიკურ გარემოზე, მიწის საკუთრებასა და გამოყენებაზე (წარმოდგენილი უნდა იყოს საპროექტო არეალში ზემოქმედებას დაქვემდებარებული მიწის ნაკვეთებისა და მათი მესაკუთრეების ინფორმირების/შეთანხმების შესახებ ინფორმაცია. ასევე, განხილული უნდა იყოს ბუნებრივი რესურსების შეზღუდვასთან (მათ შორის სამოვრებზე ზემოქმედება) დაკავშირებული საკითხები. ამასთან, უნდა განისაზღვროს ადამიანის ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული რისკები და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- მოცემული იყოს ინფორმაცია სკოპინგის ეტაპზე საზოგადოების ინფორმირებისა და მათ მიერ წარმოდგენილი მოსაზრებებისა და შენიშვნების გათვალისწინების შესახებ;
- პროექტის განხორციელებით მოსალოდნელი კუმულაციური ზემოქმედების შესახებ დაზუსტებული ინფორმაცია რეგიონში არსებული და/ან დაგეგმილი საქმიანობების გათვალისწინებით;
- დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელებით გამოწვეული გარემოზე მნიშვნელოვანი ზემოქმედების აღწერა, რომელიც განპირობებულია ავარიისა და კატასტროფის რისკების მიმართ საქმიანობის მოწყვლადობით;
- ობიექტის მოწყობა-ექსპლუატაციის ეტაპებისთვის შემუშავებული შემარბილებელი ღონისძიებების შემაჯამებელი გეგმა-გრაფიკი;

- მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე განსახორციელებელი გარემოსდაცვითი მონიტორინგის გეგმა (შესაბამისი საკონტროლო წერტილების მონიტორინგის სიხშირისა და მეთოდის მითითებით);
- გზშ-ის ფარგლებში შემუშავებული ძირითადი დასკვნები, რეკომენდაციები და დაგეგმილი საქმიანობის ფარგლებში განსახორციელებელი ძირითადი ღონისძიებები;
- გზშ-ის ეტაპზე, დოკუმენტის მომზადებისას გამოყენებული ნებისმიერი ლიტერატურის შესახებ ინფორმაცია წარმოდგენილი უნდა იქნეს შესაბამის ქვეთავში (მაგ. ბიბლიოგრაფია, გამოყენებული ლიტერატურა), სადაც მითითებული იქნება ინფორმაციის გავრცელების წყარო, ელ. ბმული ან/და წიგნის/ნაშრომის/სტატიის ავტორის, გამოცემის წელის, წიგნის/სტატიის დასახელებისა და გამოყენებული გვერდების შესახებ ინფორმაცია.

6. საკითხები/შენიშვნები, რომლებიც გათვალისწინებული უნდა იქნეს გზშ-ის ანგარიშში:

- სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, ქარის ელექტროსადგური „ჩეროს“ მიერ გამომუშავებული ელექტროენერგიის საპროექტო ქვესადგურ „პირველში“ ჩასართავად, საჭირო იქნება 35 კვ ძაბვის ორჯაჭვო ელექტროგადამცემი ხაზის გაყვანა, რომელიც განიხილება დამოუკიდებელი პროექტის სახით. გზშ-ის ანგარიშში სათანადოდ უნდა იქნეს დასაბუთებული ეგზ-ის დამოუკიდებელი პროექტით გაყვანის გადაწყვეტილება ან წარმოდგენილი უნდა იქნეს ეგზ-ის შესახებ დეტალური ინფორმაცია (ტიპი, პარამეტრები, სქემატური ნახაზები, shp ფაილები, გარემოს კომპონენტებზე ზემოქმედება და ა.შ.) და მისი მოწყობის შედეგად გარემოს კომპონენტებზე ზემოქმედების შეფასება;
- სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს ინფორმაციით, წარმოდგენილი მთლიანი (ქვესადგურის ფართობი, ფუჭი ქანების სანაყარო, გზები, ტურბინების განთავსების ადგილები) 16588013 კვ.მ ფართობიდან (Shp-ფაილი), 62328 კვ.მ წარმოადგენს სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებულ სახელმწიფო ტყეს კერძოდ, გორის სატყეო უბნის სკრა-ბნავისის სატყეოს (ყოფილი საკოლმეურნეო ტყე). ვინაიდან პროექტის ფარგლებში დაგეგმილია სპეციალური ტყითსარგებლობის უფლების მოპოვება სახელმწიფო ტყის ტერიტორიაზე „ტყითსარგებლობის წესის შესახებ“ დებულების დამტკიცების თაობაზე საქართველოს მთავრობის 2021 წლის 18 მაისის N221 დადგენილებით განსაზღვრული საქმიანობა ან მისი განკარგვა საჭიროებს შეთანხმებას სახელმწიფო ტყის მართვის უფლების მქონე ორგანოსთან. გზშ-ის ანგარიშს უნდა დაერთოს განსაკუთრებული დანიშნულებით ტყით სპეციალური სარგებლობისთვის საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული დოკუმენტები. სანაყაროებისთვის ტერიტორიის შერჩევისას გათვალისწინებული უნდა იქნეს მოქმედი კანონმდებლობა, რომელიც სახელმწიფო ტყის ტერიტორიაზე სანაყაროს მოწყობას არ ითვალისწინებს;

- სსიპ მინერალური რესურსების ეროვნული სააგენტოს ინფორმაციით, საპროექტო ზონა (პოლიგონი) კვეთს შავშევების მინერალური წყლის წყაროს და მისი პირველი სანიტარიული დაცვის მკაცრი რეჟიმის ზონას. აღნიშნულთან დაკავშირებით, წარმოდგენილი უნდა იქნეს დეტალური ინფორმაცია. მათ შორის, სსიპ მინერალური რესურსების ეროვნული სააგენტოს ინფორმირებისა და პოზიციის გათვალისწინების/შეთანხმების დამადასტურებელი დოკუმენტაცია;
- დაგეგმილი საქმიანობის shp ფაილებს ახლავს პოლიგონური ფენა, რომლის ფართობი შეადგენს 1658 ჰექტარს. გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იქნეს პოლიგონური ფენის დანიშნულებისა და შერჩეული ფართობის შესახებ დეტალური ინფორმაცია. ასევე, პოლიგონური ფენა კვეთს ნადარბაზევის ტბას, შესაბამისად წარმოდგენილი უნდა იქნეს ინფორმაცია დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელების შედეგად ნადარბაზევის ტბაზე ზემოქმედების შესახებ;
- წარმოდგენილი ინფორმაციის მიხედვით, საპროექტო არეალში ხვდება საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს საკუთრებაში არსებული ტერიტორია. აღნიშნულიდან გამომდინარე, გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იქნეს დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელებასთან დაკავშირებით საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს პოზიცია და შესაბამისი შეთანხმების დამადასტურებელი დოკუმენტაცია;
- გზშ-ის ეტაპზე წარმოდგენილი უნდა იყოს დეტალური ინფორმაცია საპროექტო ინფრასტრუქტურის მიერ მიწისქვეშა ობიექტების გადაკვეთების შესახებ (არსებობის შემთხვევაში) მესაკუთრეებთან შეთანხმების დამადასტურებელი დოკუმენტაციის წარმოდგენით;
- წარმოდგენილი ინფორმაციის მიხედვით, საპროექტო არეალი მოიცავს სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთებს. გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იქნეს ინფორმაცია მიწის სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების ნაკვეთების სტატუსის შეცვლის (არასასოფლო-სამეურნეო) შესახებ;
- სსიპ სამოქალაქო ავიაციის სააგენტოს ცნობით, 100 მეტრზე მაღალი ობიექტების შესახებ მონაცემები გამოქვეყნებული უნდა იქნეს საქართველოს ჰაერსაფრთხო ინფორმაციის კრებულში (AIP), ხოლო თუ ობიექტის სიმაღლე მიწის დონიდან აღემატება 150 მეტრს, მასზე დატანილ უნდა იქნას დღის/ღამის ნიშანდება. აღნიშნული საკითხი გათვალისწინებული უნდა იყოს გზშ-ის ანგარიშში;
- წარმოდგენილი უნდა იყოს საქართველოს მთავრობის 2021 წლის 09 ივნისის N274 დადგენილებით დამტკიცებული „ცხოველების ჯილბოთან ბრძოლის პროფილაქტიკური საკარანტინო წესით“ განსაზღვრული მოთხოვნების დაცვის შესახებ ინფორმაცია;
- გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების მიზნით ადმინისტრაციული წარმოების დაწყებისთვის, გზშ-ის ანგარიშში გათვალისწინებული უნდა იქნეს სკოპინგის დასკვნით განსაზღვრული თითოეული მოთხოვნა;

გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია სკოპინგის დასკვნით განსაზღვრული თითოეული საკითხის გათვალისწინების შესახებ, ერთიანი ცხრილის სახით.

დასკვნითი ნაწილი

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით შპს „ჩერო ენერჯი ვესტის“ მიერ წარმოდგენილ პროექტზე, რომელიც ეხება გორის მუნიციპალიტეტში 50,4 მგვტ სიმძლავრის ქარის ელექტროსადგურის „ჩეროს“ მშენებლობა-ექსპლუატაციას და 35 კვ მიწისქვეშა ელექტროგადამცემი ხაზის გაყვანას, **სავალდებულოა გზშ-ის ანგარიში მომზადდეს** წინამდებარე სკოპინგის დასკვნით გათვალისწინებული კვლევების, მოსაპოვებელი, შესასწავლი ინფორმაციის და წარმოსადგენი დოკუმენტაციის მიხედვით. გზშ-ის ანგარიშში შედგენილი უნდა იყოს მოქმედი კანონმდებლობის, განსაკუთრებით სკოპინგის დასკვნით განსაზღვრული მითითებების სრული დაცვით.